

TRETERA, J. R. – HORÁK, Z. *Církevní právo.*

2. přepracované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2021, 440 s.

Trh právnické literatury se v říjnu 2021 rozrostl o novou publikaci, 2. přepracované a doplněné vydání učebnice *Církevní právo*, jejímiž autory jsou vyučující a garanti oboru církevního a konfesního práva na Právnické fakultě Univerzity Karlovy profesor JUDr. Jiří Rajmund Tretera a doc. JUDr. ICLic. Záboj Horák, Ph.D., LL.M. Představují v ní právní řád křesťanských církví, který si v rámci své autonomie vytvářejí vlastní zákonodárnou činností nezávisle na státu nebo na jiných církvích či náboženských společnostech.

První vydání monografie bylo publikováno v roce 2016. K přípravě druhého vydání však autory nevedla jen prostá nutnost poskytnout svým studentům odpovídající studijní materiál, který byl po pěti letech od publikace rozebrán. Je patrné, jak autoři sami v předmluvě poznamenávají, že při přípravě druhého vydání zohlednili pedagogické zkušenosti s užíváním učebnice jak při výuce, tak při zkoušení studentů, a na řadě míst přistoupili k rozšíření, doplnění nebo naopak zkrácení výkladu. Nicméně, mnohem významnějším důvodem pro přepracování učebnice byly četné legislativní změny, které se během pontifikátu papeže Františka, počínajícího rokem 2013, odehrály. Počátky jeho zákonodárné činnosti představované především *motu proprio Mitis Iudex Dominus Iesus* a *motu proprio Mitis et misericors Iesus* o podstatných změnách v nulitním manželském procesu před církevními soudy stihli autoři zohlednit již v prvním vydání učebnice, nyní získali možnost zabývat se jejím dalším obdobím. O tom, že papež není na změny v církevním právu skoupý a že jejich zachycení není snadnou úlohou, svědčí apoštolská konstituce *Pascite gregem Dei*, kterou byla s účinností od 8. prosince 2021 podstatně novelizována šestá kniha Kodexu kanonického práva o trestním právu latinské církve. Ačkoli její publikace 4. června 2021 zastihla druhé vydání učebnice těsně před uzavřením rukopisu, její autoři se rozhodli na poslední chvíli nové znění zohlednit a příslušné části knihy přepracovat. Tuto obětavost je třeba vyzdvihnout a lze ocenit, že učebnice zachycuje podstatnou část církevněprávní materie v účinném znění.

Monografie navazuje hned ve dvou rovinách na předchozí publikační činnost autorů. Předně tvoří součást pomyslné trilogie učebnic využívané v rámci výuky celé palety předmětů z oboru církevního a konfesního práva na Právnické fakultě Univerzity Karlovy. Jako kniha o autonomní normotvorbě církví představuje protiklad k učebnici *Konfesní právo* z roku 2015, jež pojednává o právu regulujícím církev a náboženské společnosti nikoli na základě vlastní normotvorby, ale zevnějšku, činností světského zákonodárce. Lze podotknout, že v posledních letech získalo konfesní právo v České republice pozornost široké veřejnosti v souvislosti s doposud neukončeným procesem majetkového vyrovnání

státu s církvemi a náboženskými společnostmi a pokusem o dodatečné snížení vyplácené peněžní kompenzace, jemuž se nakonec podařilo zásahem Ústavního soudu zabránit. Obě publikace o platném právu pak doplňuje učebnice Právní dějiny církví, Synagoga a církve v průběhu dějin z roku 2019, jež se obrací do minulosti v zájmu zmapovat právní dějiny křesťanského a židovského náboženského společenství, bez ohledu na hranice, od třetího tisíciletí před Kristem do současnosti.

Nelze ani přehlédnout, že představovaná učebnice volně vychází z přechozí tvorby profesora Tretery, sice z monografie Církevní právo z roku 1993 a z knihy Konfesní právo a církevní právo z roku 1997, na níž se autorsky podílel doc. JUDr. Stanislav Příbyl, Ph.D., JCD., Th.D. Je vhodné připomenout, že profesor Tretera stál u obnovy výuky církevního a konfesního práva na pražské právnické fakultě po mnoha letech vlády totalitního režimu, který vedle všech svých ostatních zločinů vytlačil církevní právo z přednáškových místností a tím také povědomí o organizaci a fungování církví z hlav právnické veřejnosti. Záslouhou profesora Tretery se tuto osudovou chybu podařilo napravit neprodleně po Sametové revoluci, ostatně, první přednášku z tohoto předmětu zahajoval na pražské právnické fakultě již v říjnu 1990. Od té doby soustavně pracoval na etablování oborů církevního i konfesního práva, společně s docentem Horákem přispívají k jejich rozvoji, především vedením Společnosti pro církevní právo, pořádáním lokálních i mezinárodních konferencí a redigováním recenzovaného odborného časopisu Revue církevního práva. Jako symbol obnovy jak křesťanských hodnot a církví, tak i výuky církevního a konfesního práva na českých univerzitách, si autoři monografie zvolili kostel svatého Vavřince ve Slavicích v okrese Tachov, jehož fotografii umístili na titulní stranu, a který před jistým zánikem zachránila nedávná rekonstrukce.

Knih Církevní právo o rozsahu 440 stran se dělí na tři základní části. První poskytuje čtenáři obecný úvod do oboru církevního práva, nejrozsáhlejší druhá část se velice podrobně věnuje církevnímu právu katolické církve neboli právu kanonickému a třetí závěrečná část podává stručný úvod do práva některých dalších církví. Výklad je pak rozčleněn do kapitol a podkapitol, autoři jej podávají přehledným a srozumitelným způsobem pomocí kratších odstavců a odrážek. Aby byla učebnice pro studenty jednoduše srozumitelná, je základní výklad doplněn podrobnějšími údaji, jež jsou graficky odlišeny menší velikostí písma. Monografie nabízí rozsáhlý poznámkový aparát a také odkazy na související literaturu, v níž čtenář může najít další informace. V závěru je doplněna o přehled pramenů, literatury a o věcný rejstřík. Autoři kladou důraz na terminologickou přesnost, a proto odborné termíny věnované kanonickému právu uvádějí spolu s jejich českým překladem také latinsky a anglicky. Z pedagogických důvodů jsou latinské pojmy opatřeny vyznačením délky samohlásek, aby práce s nimi nepředstavovala problém pro čtenáře, kteří nejsou s tímto jazykem obeznámeni.

První část učebnice uvádí čtenáře do základních pojmů církevního práva společných pro všechny církve. Stručně objasňuje obsah pojmů právo a právní norma, církve a náboženské společnosti, podává také výklad o vzájemném poměru mezi církevním a konfesním právem, jehož pochopení je nutným předpokladem pro porozumění následujícímu výkladu.

Nejrozsáhlejší druhá část představuje středobod celé monografie a zaměřuje se na kanonické právo katolické církve. Úvodem je předestřeno dělení právního systému katolické církve a historický vývoj pramenů kanonického práva, který ústí do přehledu platných celocírkevních zákonů a představení jednotlivých pramenů v současnosti. Vysvětleny jsou

obecné pojmy definované Kodexem kanonického práva. Následují specializované kapitoly tematicky zaměřené na jednotlivé oblasti kanonického práva. Věnují se právu ústavnímu, magisteriálnímu, manželskému, správnímu, majetkovému, trestnímu a procesnímu. Obzvláště ocenit je třeba kapitolu zaměřenou na trestní právo, která se podstatně liší od prvního vydání učebnice a představuje novou podobu šesté knihy Kodexu kanonického práva v důsledku nedávné novelizace apoštolskou konstitucí *Pascite gregem Dei*. Vedle obecného výkladu o sankcích v církevním právu trestním monografie nabízí přehled ukládaných trestů i trestných činů, včetně těch, které byly do Kodexu zařazeny nově.

Závěrečná třetí část publikace pak pojednává o organizaci jiných církví a o jejich církevním právu. Autoři se rozhodli nabídnout stručný přehled principů, podle nichž lze tyto církve rozdělit do skupin na základě jejich vyznání a právního uspořádání. Srozumitelně tak čtenáři přibližují kritéria, která jednotlivé církve vzájemně odlišují, a zároveň přitom nabízejí jejich přehled. Pozornost je věnována pravoslavným církvím i církvím reformačním, mezi nimi obzvláště Československé církvi evangelické a Církvi československé husitské, tedy dvěma nejpočetnějším reformačním církvím v České republice.

V médiích platí rčení, že nic není starší než včerejší noviny. Legislativní činnost jak v oblasti práva světského, tak práva církevního, naštěstí tak překotného tempa nedosahuje, přesto je obvyklé, že tištěné právnické publikace pod tíhou nejrůznějších novelizací časem zastarávají. Je proto vynikající zprávou pro studenty právnických a teologických fakult, ale i pro odbornou a laickou veřejnost, že recenzovaná publikace představuje, alespoň v době uzávěrky tohoto – tištěného – časopisu, aktuální vhled do oboru církevního práva a přispívá k jeho rozkvětu.

Marek Novák

doi: 10.14712/2464689X.2022.11